

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
PAOLA MENGOZZIEGO
przedstawiona w dniu 23 lutego 2010 r.¹

I – Wprowadzenie

1. Nie po raz pierwszy zwrócono się do Trybunału o zajęcie stanowiska w sprawie pomocy państwa, którą Francja przyznała spółce Scott produkującej papier do użytku domowego. Nie po raz pierwszy i nie po raz ostatni. Niezależnie bowiem od wyniku niniejszej sprawy, w toku są jeszcze przynajmniej dwie inne dotyczące tych samych okoliczności faktycznych. Powrócę do nich w dalszej kolejności.
2. Trybunał jest już zaznajomiony z faktami, które sięgają 1987 r. W roku tym francuskie władze publiczne przekazały prywatnej spółce Scott działkę za cenę, którą Komisja uznała za niższą niż cena rynkowa. Działkę tą wykorzystano do utworzenia zakładu produkcyjnego papieru. W 1996 r. Scott została przejęta przez inną spółkę, Kimberly-Clark Corp., która w 1998 r., po podjęciu decyzji o zamknięciu zakładu, przekazała go wraz
3. W związku z tym Komisja przyjęła w dniu 12 lipca 2000 r. decyzję 2002/14/WE w sprawie pomocy państwa przyznanej przez Francję Scott Paper SA/Kimberly-Clark² (zwaną dalej „sporną decyzją”).
4. Część normatywna spornej decyzji jest następująca:

„Artykuł 1

Pomoc państwa, którą Francja przyznała Scott w formie preferencyjnej ceny działki i preferencyjnej stawki opłaty za odprowadzanie ścieków, w wysokości 39,58 mln FRF (6,03 mln EUR) lub 80,77 mln FRF (12,3 mln EUR) według wartości zaktualizowanej, jeśli chodzi o preferencyjną cenę działki, oraz w wysokości, którą władze francuskie będą musiały określić zgodnie z metodą

1 — Język oryginału: włoski.

2 — Dz.U. 2002, L 12, s. 1.

obliczeniową ustaloną przez Komisję, jeśli chodzi o drugą korzyść, jest niezgodna ze wspólnym rynkiem.

Artykuł 4

Artykuł 2

1. Francja podejmie wszelkie kroki niezbędne do odzyskania od beneficjenta pomocy, o której mowa w artykule 1, oddanej już bezprawnie do jego dyspozycji.

2. Odzyskanie pomocy następuje bezzwłocznie zgodnie z przepisami prawa krajowego, pod warunkiem że pozwalają one na natychmiastowe i skuteczne wykonanie niniejszej decyzji. Pomoc podlegająca odzyskaniu obejmuje odsetki naliczane od dnia, w którym pomoc została oddana do dyspozycji beneficjenta, aż do dnia jej odzyskania. Odsetki nalicza się na podstawie stopy referencyjnej stosowanej do obliczenia ekwiwalentu subwencji w ramach pomocy na cele regionalne.

Artykuł 3

Francja poinformuje Komisję o krokach podjętych w celu wykonania niniejszej decyzji w terminie dwóch miesięcy od dnia powiadomienia o niej.

Niniejsza decyzja skierowana jest do Republiki Francuskiej” [tłumaczenie nieoficjalne, podobnie jak wszystkie cytaty z tej decyzji poniżej].

5. Sporna decyzja była przedmiotem dwóch jednoczesnych skarg do Sądu. Pierwsza skarga, wniesiona przez département du Loiret (departament, w którym znajduje się działka będąca przedmiotem decyzji), zarejestrowana jako T-369/00, doprowadziła do stwierdzenia nieważności spornej decyzji „w zakresie, w jakim dotyczy ona pomocy przyznanej w formie preferencyjnej ceny działki, o której mowa w art. 1 niniejszej decyzji”³. W szczególności w wyroku tym Sąd stwierdził nieważność całej decyzji (w części dotyczącej ceny preferencyjnej działki) ze względu na błąd popełniony przez Komisję przy obliczaniu należnych odsetek związanych z odzyskaniem pomocy. Wyrok ten został zaskarżony przez Komisję, a Trybunał mimo iż potwierdził poprawność ustaleń Sądu co do obliczenia odsetek, stwierdził, że dana przyczyna bezprawności zaskarżonego aktu nie mogła uzasadniać stwierdzenia nieważności całej decyzji, a jedynie jej części odnoszącej się do odsetek. W związku z tym orzeczenie wydane w pierwszej instancji zostało uchylone, a sprawa jest ponownie w toku przed Sądem⁴.

6. Druga skarga dotycząca spornej decyzji, będąca przedmiotem niniejszej sprawy,

3 — Wyrok z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie T-369/00 Département du Loiret przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-851.

4 — Wyrok z dnia 11 grudnia 2008 r. w sprawie C-295/07 P Komisja przeciwko Département du Loiret, Zb.Orz. s. I-9363.

została wniesiona przez Scott Paper SA (zwaną dalej „Scott”), beneficjenta środków, które Komisja określiła jako pomoc. Skarga ta, zarejestrowana jako T-366/00, doprowadziła do wydania wyroku w dniu 27 marca 2007 r., czyli w tym samym dniu co wyrok kończący sprawę T-369/00, stwierdzającego nieważność jedynie art. 2 spornej decyzji, „w zakresie w jakim dotyczy on pomocy przyznanej w formie preferencyjnej ceny działki, o której mowa w art. 1 decyzji”.

7. Gwoli ścisłości należy zresztą zauważyć, że omawiane okoliczności faktyczne są podstawą innych spraw toczących się przed Trybunałem. Po pierwsze, w sprawie C-276/03 P⁵ Trybunał potwierdził rozumowanie Sądu, który w dwóch wyrokach częściowych oddalił zarzuty oparte na przedawnieniu⁶. Po drugie, na mocy wyroku wydanego w październiku 2006 r. Francja została skazana za to, że nie przystąpiła do odzyskania pomocy w ustalonym terminie⁷. Wreszcie przed Trybunałem toczy się postępowanie w sprawie C-210/09 związanej z pytaniem prejudycjalnym, z którym zwrócił się Cour administrative d’appel de Nantes w ramach krajowego postępowania zmierzającego do odzyskania pomocy.

5 — Wyrok z dnia 6 października 2005 r. w sprawie C-276/03 P Scott przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-8437.

6 — Dwa wskazane wyroki wydane tego samego dnia to odpowiednio wyrok z dnia 10 kwietnia 2003 r. w sprawie T-369/00 Département du Loiret przeciwko Komisji, Zb. Orz. s. II-1789, od którego nie zostało wniesione odwołanie, oraz wyrok z dnia 10 kwietnia 2003 r. w sprawie T-366/00 Scott przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-1763, od którego odwołanie doprowadziło do wydania wyroku przytoczonego w przypisie 5.

7 — Wyrok z dnia 5 października 2006 r. w sprawie C-232/05 Komisja przeciwko Francji, Zb.Orz. s. I-10071.

II — Zaskarżony wyrok

8. Na poparcie skargi w sprawie T-366/00 Scott wskazała cztery zarzuty odnoszące się odpowiednio do naruszenia praw proceduralnych, naruszenia zasady równego traktowania, naruszenia zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań oraz błędnej wyceny pomocy⁸.

9. Sąd rozpatrzył przede wszystkim zarzut niedopuszczalności podniesiony przez Komisję w związku z niektórymi załącznikami do skargi Scott: według Komisji dokumenty te, nie stanowiąc części akt administracyjnych, nie mogą być skutecznie załączone do odwołania.

10. W związku z tym Sąd zauważył, że w rzeczywistości problemem nie była możliwość lub brak możliwości załączenia takich dokumentów do skargi, lecz ustalenie, czy dokumenty te mogły zostać wykorzystane w postępowaniu do oceny zgodności z prawem spornej decyzji, czy też nie. Po wykluczeniu takiej możliwości w stosunku do trzech z czterech spornych dokumentów Sąd zbadał pismo wysłane do Komisji przez adwokata

8 — Zaskarżony wyrok, pkt 37.

reprezentującego Scott w dniu 24 grudnia 1999 r. Komisja nie uznała tego pisma ze względu na to, że pochodziło od osób trzecich i zostało złożone po upływie terminu przewidzianego w decyzji o formalnym wszczęciu postępowania wyjaśniającego.

11. W odniesieniu do tego pisma Sąd przedstawił szereg uwag dotyczących w szczególności roli beneficjenta pomocy w ramach postępowania kontrolnego w zakresie pomocy państwa. Nie należy tutaj streszczać tych uwag Sądu, gdyż są one przedmiotem licznych zarzutów podniesionych przez Komisję w odwołaniu i zostaną zatem omówione w dalszej części niniejszej opinii. Należy tutaj tylko zauważyć, że Sąd stwierdził, iż Komisja nie powinna była odmówić włączenia wspomnianego pisma do akt postępowania administracyjnego. Sąd uwzględnił zatem treść pisma przy ocenie zgodności z prawem spornej decyzji.

12. Nie jest jednakże jasne, jaki konkretnie wniosek Sąd wyciągnął na podstawie tych uwag, ani też na jakiej podstawie to uczynił. Po pierwsze, faktycznie z wyroku nie wynika, że Scott powołała się na nieuwzględnienie własnego pisma jako przyczynę stwierdzenia

nieważności⁹. Po drugie, Sąd stwierdził nieważność spornej decyzji nie ze względów proceduralnych, lecz z uwagi na istotę wycen dokonanych przez Komisję. Ponadto z zaskarżonego wyroku wynika, że wyceny oraz wnioski zawarte w piśmie Scott odrzuconym przez Komisję zostały powtórzone w piśmie skierowanym do Komisji przez rząd francuski w dniu 21 lutego 2000 r., w związku z tym zostały one mimo wszystko załączone do akt¹⁰.

13. Z lektury zaskarżonego wyroku zdaje się wynikać, iż według Sądu ze względu na to, że Komisja powinna była uwzględnić pismo Scott z dnia 24 grudnia 1999 r., można wykorzystać jego treść do oceny zgodności z prawem spornej decyzji. Jednak jak widzieliśmy w poprzednim punkcie, Sąd stwierdził, że zasadniczo argumenty zawarte we wspomnianym piśmie zostały ujęte w aktach, jako że zostały następnie powtórzone przez Francję. Nie przeczę, że moim zdaniem takie rozumowanie stwarza pewne problemy. Zajmę się nimi bardziej szczegółowo w dalszej kolejności, rozważając zarzuty podniesione w odwołaniu związane z rolą, jaką należy przyznać beneficjentowi pomocy.

9 — Należy jednakże powiedzieć, że pobieżna analiza skargi pierwotnie wniesionej przez Scott do Sądu zdaje się wskazywać, że istotnie odmowa taka została wykorzystana przez skarżącą jako uzasadnienie pierwszego zarzutu podniesionego w skardze, dotyczącego naruszenia praw procesowych, którego Sąd wyraźnie nie rozważył.

10 — Zaskarżony wyrok, pkt 128.

14. Po takim wprowadzeniu Sąd przystąpił bezpośrednio do rozpatrzenia czwartego zarzutu podniesionego w skardze, związanego z błędną wyceną pomocy dokonaną przez Komisję.

15. W związku z tym Sąd stwierdził, iż Komisja popełniła błąd, odwołując się przy określeniu wartości działki przekazanej Scott do kosztów poniesionych przez władze publiczne w celu nabycia i przygotowania samej działki. Jak zauważył Sąd, koszty nie stanowią faktycznie najbardziej wiarygodnej metody określenia wartości¹¹. Jednak nawet jeżeli uznamy zasadność odniesienia do metody uwzględniającej koszty, należy stwierdzić, że Komisja popełniła szereg błędów w swoich obliczeniach. Niektóre z tych błędów faworyzowały Scott w ostatecznej analizie, gdyż sugerowały koszty niższe niż w rzeczywistości, podczas gdy inne błędy prowadziły do przeciwnych wyników; ponadto Komisja nie rozpatrzyła dostatecznie szczegółowo pewnych okoliczności, które mogły jej umożliwić ustalenie wartości działki w sposób wiarygodny. W związku z tym zawarta w spornej decyzji wycena samej działki jest „dotknięta błędami”¹².

16. Sąd zarzucił następnie Komisji, że zdecydowała się ona nie uwzględniać w swojej wycenie niektórych oszacowań wartości działki wykonanych przez francuskie władze podatkowe, biuro rzeczoznawców Galtier

oraz rewidenta aportów (Commissaire aux apports) mianowanego przez prezesa Tribunal de commerce de Nanterre oraz że nie uznała za istotną ceny sprzedaży działki przez Scott na rzecz Procter & Gamble w 1998 r. Mimo iż wszystkie te okoliczności przywołane zarówno w piśmie Scott z dnia 24 grudnia 1999 r., jak i w piśmie rządu francuskiego z dnia 21 lutego 2000 r. same w sobie nie wykazują błędności wyceny Komisji, powinny być według Sądu zostać uwzględnione, na przykład poprzez wezwanie stron do okazania pełnego tekstu przytoczonych wycen lub poprzez skorzystanie z usług niezależnego rzeczoznawcy¹³.

17. Wreszcie Sąd stwierdził, że Komisja naruszyła prawo, ponieważ przed wydaniem decyzji opartej na dostępnych informacjach wobec braku współpracy państwa członkowskiego nie wykorzystwała uprawnienia do nakazania temu państwu dostarczenia określonych informacji¹⁴. Ogólny wniosek skierowany do Francji o dostarczenie „dokumentów, informacji oraz danych niezbędnych [Komisji] do rozpatrzenia zgodności” pomocy ze wspólnym rynkiem był zbyt ogólny i nie spełnił wymagań ustanowionych w art. 10 ust. 3 rozporządzenia nr 659/99¹⁵.

13 — Zaskarżony wyrok, pkt 137.

14 — Zaskarżony wyrok, pkt 151.

15 — Zaskarżony wyrok, pkt 154. Wspomniane rozporządzenie to rozporządzenie Rady (WE) nr 659/99 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania artykułu 93 traktatu WE (Dz.U. L 83, s. 1).

11 — Zaskarżony wyrok, pkt 106.

12 — Zaskarżony wyrok, pkt 123.

18. Podsumowując, Sąd stwierdził, że ze względu na „znaczną niepewność” dotyczącą wartości działki sprzedanej Scott Komisja nie przeprowadziła dostatecznie szczegółowego badania. W związku z tym Sąd stwierdził nieważność art. 2 spornej decyzji w zakresie, w jakim dotyczy on pomocy przyznanej w formie preferencyjnej ceny działki¹⁶.

jeżeli faktycznie cena sprzedaży działki Scott byłaby równa cenie rynkowej, jest oczywiste, że nie byłoby żadnej pomocy.

III — W przedmiocie zakresu i spójności wyroku Sądu

19. Pierwszy problem, jaki należy rozważyć w ramach niniejszej sprawy, nie dotyczy zarzutów podniesionych w odwołaniu przez Komisję, lecz ogólnej spójności wyroku wydanego przez Sąd.

20. Jak widzieliśmy, Sąd uznał faktycznie, że Komisja popełniła pewne błędy w wycenie działki sprzedanej Scott przez władze francuskie: w konsekwencji błędy te dotyczą wysokości kwoty pomocy państwa. Nie wydaje się zresztą wykluczone, na podstawie rozumowania przeprowadzonego przez Sąd, że nowa wycena działki może doprowadzić nawet do wykluczenia samego zaistnienia pomocy:

21. Po tych rozważaniach na temat oszacowania pomocy Sąd jednakże *stwierdził nieważność art. 2 spornej decyzji*.

22. Część normatywna decyzji została przytoczona powyżej. Jak widzieliśmy i co zresztą jest typowe dla tego typu decyzji w sprawie pomocy państwa, art. 2 decyzji dotyczy nakazu odzyskania pomocy oraz warunków, na jakich to odzyskanie powinno się odbyć. Natomiast stwierdzenie niezgodności pomocy ze wspólnym rynkiem, jak również określenie jej wysokości są zawarte w art. 1 decyzji, co do którego nie stwierdzono nieważności.

16 — W istocie należy zauważyć, że sporna decyzja dotyczy także pomocy przyznanej w formie preferencyjnej stawki opłaty za odprowadzanie ścieków. Zarzuty dotyczące tej części decyzji zostały jednakże wycofane przez skarżącą w trakcie postępowania przed Sądem, w związku z rozstrzygnięciem kwestii dotyczących przedawnienia. Zobacz zaskarżony wyrok, pkt 31.

23. Stajemy zatem w obliczu wyroku co najmniej osobliwego. W wyroku tym, po przeprowadzeniu rozumowania, które logicznie powinno doprowadzić do stwierdzenia nieważności art. 1 decyzji lub nawet całej decyzji, Sąd stwierdził nieważność art. 2, który zawiera jedynie nakaz odzyskania pomocy.

24. Niejasne jest, dlaczego tak się zdarzyło¹⁷ i niejasne są tego konsekwencje.

25. Odnośnie do przyczyn ograniczenia stwierdzenia nieważności jedynie do art. 2 spornej decyzji, wyrok wskazuje, że wniosek o stwierdzenie nieważności wniesiony przez Scott dotyczył właśnie jedynie art. 2¹⁸. W związku z tym wydaje się, że można streścić logikę rozumowania Sądu w następujący sposób: uchybienia decyzji uzasadniają stwierdzenie jej nieważności w całości; jednakże wniesiono o stwierdzenie nieważności jedynie art. 2; wobec tego należy stwierdzić nieważność art. 2.

26. Powstają jednakże dwa problemy.

27. Po pierwsze, analiza akt sprawy przed Sądem wykazuje, że wniosek o stwierdzenie nieważności wniesiony przez Scott *dotyczył całej spornej decyzji, nie zaś tylko jej art. 2*. Sama Scott potwierdziła, że jej początkowy

wniosek dotyczył stwierdzenia nieważności całej decyzji. Należy jednak tutaj zauważyć, że Scott nie odwołała się od wyroku Sądu, ponieważ widocznie była z niego zadowolona¹⁹. Zatem fakt, że Sąd uwzględnił tylko częściowo początkowy wniosek Scott, sam w sobie nie stwarza żadnych trudności, do Scott należałoby wniesienie ewentualnie odwołania wzajemnego od wyroku pierwszej instancji.

28. Jednakże drugi problem jest poważniejszy i dotyczy praktycznych konsekwencji wyroku Sądu. Jak widzieliśmy, na mocy tego wyroku stwierdzona została nieważność jedynie art. 2 spornej decyzji. Natomiast art. 1 stwierdzający niezgodność pomocy ze wspólnym rynkiem i określający jej zakres pozostał „nienaruszony”, ponieważ nie ma o nim mowy w sentencji wyroku. W tym momencie niejasne jest, co powinna uczynić Komisja, aby zastosować się do zaskarżonego wyroku. Z jednej strony faktycznie powinna ona zmienić art. 2, co do którego Sąd stwierdził nieważność. Lecz w jaki sposób powinna to uczynić? Na podstawie jakich wskazań? Jak widzieliśmy, wyrok Sądu określa tylko wartość działki, a zatem element odzwierciedlony w art. 1, nie zaś w art. 2 części normatywnej decyzji.

17 — Warto zauważyć, w ramach swego rodzaju zestawienia, że w innym wyroku dotyczącym tych samych okoliczności faktycznych, wydanym w sprawie T-369/00 tego samego dnia co zaskarżony wyrok (zob. powyżej, przypis 3), Sąd dokonał *dokładnie odwrotnej operacji*. Rzeczywiście, jak potwierdził Trybunał w odwołaniu (zob. powyżej, przypis 4), Sąd stwierdził nieważność całej decyzji na podstawie jednej przyczyny (błąd w obliczeniu odsetek), która uzasadniała stwierdzenie nieważności jedynie art. 2 decyzji lub jej części.

18 — Zaskarżony wyrok, pkt 34.

19 — Nie zapominajmy zresztą, że jednoczesny wyrok w sprawie T-369/00 wydany tego samego dnia stwierdził nieważność *całej spornej decyzji*. Dlatego też, przynajmniej z praktycznego punktu widzenia, Scott osiągnęła wszystko to, o co wniosła.

29. Zabrnęliśmy zatem w ślepy zaułek. W tym momencie, z czysto formalnego punktu widzenia, aby zastosować się do treści zaskarżonego wyroku, wystarczyłoby może, żeby Komisja wydała nową decyzję zawierającą jedynie nowy nakaz odzyskania skierowany do władz francuskich. Paradoksalny jest jednak fakt, że sformułowanie „nowego” art. 2 mogłoby być nawet identyczne ze sformułowaniem zawartym w spornej decyzji ze względu na to, że Sąd nie wskazał żadnego kryterium zmiany dla art. 2, mimo iż stwierdził jego nieważność. Należałoby jedynie wprowadzić do „nowego” art. 2 zmiany wynikające z wyroków wydanych w równoległej sprawie (T-369/00, a następnie C-295/07 P), w której jak widzieliśmy, zakwestionowano metodę zastosowaną przez Komisję do określenia odsetek należnych ze względu na odzyskanie pomocy.

30. Podsumowując zatem, należy stwierdzić, że przedmiotem niniejszego postępowania odwoławczego jest wyrok Sądu, który: a) przeprowadził rozumowanie, w którym skrytykował część decyzji Komisji; b) stwierdził jednakże nieważność decyzji w części innej niż skrytykowana; c) w konsekwencji prawdopodobnie wyrok ten nie może odnieść żadnego znaczącego skutku praktycznego; d) nie został wszakże zaskarżony co do tego określonego punktu.

31. Uważam, że powinno się w tym momencie zadać pytanie, czy należy biernie akceptować daną sytuację, uwzględniając fakt, że przedmiot postępowania odwoławczego od

wyroku Sądu jest wyznaczony przez zarzuty wysunięte przez strony, czy też wprost przeciwnie, Trybunał dysponuje środkami umożliwiającymi mu zmierzenie się z problemem. Innymi słowy, należy zadać sobie pytanie, czy Trybunał może podnieść z urzędu uchybienie dotyczące uzasadnienia wyroku Sądu, w którym występuje wyraźna niespójność pomiędzy uzasadnieniem a sentencją.

32. O ile mi wiadomo, nie istnieją precedensowe sprawy sądowe, w których zmierzono by się z danym problemem. Zresztą wiadomo, że problem możliwości rozpatrzenia z urzędu w ramach sądownictwa unijnego jest bardzo delikatny.

33. Orzecznictwo Trybunału potwierdziło ogólnie możliwość podniesienia *na dowolnym etapie postępowania*²⁰ ewentualnych uchybień, które można podnieść z urzędu. W związku z tym nie ma wątpliwości, że strony mogą powołać się na uchybienie, które można podnieść z urzędu, lub Trybunał może podnieść takie uchybienie po raz pierwszy w postępowaniu odwoławczym, nawet jeśli nie uwzględnił go Sąd.

34. Ponadto Trybunał potwierdził swoją kompetencję, jako sądu rozpatrującego odwołanie od wyroku Sądu, do podniesienia z urzędu ewentualnego, także późniejszego,

20 — Wyrok z dnia 20 lutego 1997 r. w sprawie C-166/95 P Komisja przeciwko Daffix, Rec. s. I-983, pkt 25.

braku interesu prawnego podmiotu wnoszącego odwołanie²¹. Mówiąc bardziej ogólnie, Trybunał jest właściwy do podniesienia z urzędu każdej kwestii związanej z dopuszczalnością odwołania od decyzji Sądu²².

35. Jednakże niniejsza sprawa nie wchodzi w zakres wyżej wymienionych przypadków. Z jednej strony bowiem ewentualne uchybienie nie mogłoby zostać podniesione przez Sąd: *chodzi wszak o uchybienie dotyczące wyroku samego Sądu*. Z drugiej strony bez wątplenia nie mamy też do czynienia z problemem dopuszczalności odwołania.

36. Należy wszakże zauważyć, że Trybunał nie wykluczył możliwości podniesienia z urzędu ewentualnych uchybień procedury w wyroku Sądu: w szczególności w odniesieniu do prawidłowości składu orzekającego Sądu²³.

37. Ponadto w orzecznictwie Trybunału dopuszczono w zakresie decyzji

administracyjnych możliwość podniesienia z urzędu niektórych uchybień, które można *teoretycznie* przyrównać do uchybienia charakteryzującego w niniejszym przypadku zaskarżony wyrok. Odnoszę się w szczególności do braków w uzasadnieniu przeszkadzających sądowi unijnemu w sprawowaniu pełnej kontroli co do zgodności z prawem danego aktu. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału brak lub niewystarczające uzasadnienie danego aktu mogą być podniesione z urzędu: obowiązek uzasadnienia jest bowiem ustanowiony nie tylko w interesie adresatów aktu, ale również w celu umożliwienia kontroli sądowej samego aktu²⁴. Taka kontrola sądowa zakłada oczywiście, że sąd może zrozumieć w pełni rozumowanie leżące u podstawy zaskarżonego aktu. Niewystarczające uzasadnienie lub wręcz jego brak nie pozwalają na sprawowanie takiej kontroli.

38. Jednakże nawet w przypadku uchybienia podniesionego z urzędu powinna się odbyć w tej kwestii kontradiktoryjna debata, w której strony mogą zająć stanowisko²⁵. W niniejszym przypadku strony miały możliwość wypowiedzenia się na temat problemu pozornej niespójności pomiędzy uzasadnieniem a sentencją wyroku Sądu zarówno na piśmie, na

21 — Wyroki z dnia 19 października 1995 r. w sprawie C-19/93 P Rendo i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-3319, pkt 13; z dnia 3 września 2009 r. w sprawie C-535/06 P Moser Baer India przeciwko Radzie, Zb.Orz. s. I-7051, pkt 24. W takim sensie można również interpretować wyrok z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie C-23/00 P Rada przeciwko Boehringer, Rec. s. I-1873, pkt 46.

22 — Wyrok z dnia 28 lutego 2008 r. w sprawie C-17/07 P Neirinck przeciwko Komisji, Rec. s. I-36, pkt 38.

23 — Wyrok z dnia 1 lipca 2008 r. w sprawach połączonych C-341/06 P i C-342/06 P Chronopost przeciwko UFEX i in., Zb.Orz. s. I-4777, pkt 46–49.

24 — Takie rozumowanie jest wyrażone już w wyroku z dnia 20 marca 1959 r. w sprawie 18/57 Nold przeciwko Wysokiej Władzy, Rec. s. 87. Zobacz ostatnio wyroki: ww. w przypisie 20 w sprawie Komisja przeciwko Daffix, pkt 24; z dnia 2 kwietnia 1998 r. w sprawie C-367/95 P Komisja przeciwko Sytraval i Brink's France, Rec. s. I-1719, pkt 67; z dnia 30 marca 2000 r. w sprawie C-265/97 P VBA przeciwko Florimex i in., Rec. s. I-2061, pkt 114.

25 — Wyroki z dnia 2 grudnia 2009 r. w sprawie C-89/08 P Komisja przeciwko Irlandii i in., Zb.Orz. s. I-11245, pkt 54–57; z dnia 17 września 2009 r. w sprawie C-197/09 RX-II M przeciwko EMEA, pkt 57.

podstawie szczególnego wniosku Trybunału, jak i ustnie podczas rozprawy.

39. O ile mi wiadomo, nigdy jeszcze nie zdarzyły się sytuacje, w których Trybunał podniósłby z urzędu istnienie uchybień w uzasadnieniu orzeczenia Sądu. Należy zatem zadać sobie pytanie, czy jest to możliwe.

40. Jasne jest, że jeżeli pod pojęciem uchybienia w uzasadnieniu rozumiemy jakiekolwiek naruszenie prawa popełnione przez Sąd, odpowiedź musi być przecząca. Na ogół do strony przegrywającej sprawę należy wniesienie odwołania do Trybunału. Dzieje się tak zresztą również w odniesieniu do aktów administracyjnych: to podmiot, który ma w tym interes, musi odwołać się od aktu, wskazując zarzuty, które mogą skłonić sąd unijny do stwierdzenia jego nieważności.

41. W niniejszym przypadku nie mamy jednak do czynienia z jakimkolwiek uchybieniem. Sąd popełnił w istocie błąd co do prawa, którego zasięg faktycznie przeszkadza Trybunałowi w sprawowaniu pełnej kontroli jego wyroku ze względu na to, że sentencja nie odzwierciedla poprzedzającego ją uzasadnienia. Moim zdaniem w takiej sytuacji Trybunał jest uprawniony do zajęcia takiego samego stanowiska jak w stosunku do aktów administracyjnych, uchylając z urzędu zaskarżony wyrok, którego uzasadnienie nie pozwala Trybunałowi na dokonanie jego kontroli.

42. Naturalny sprzeciw, jaki można wyrazić wobec takiej propozycji, polega na tym, że ogólnie rzecz biorąc, postępowanie przed sądami unijnymi charakteryzuje zasada, zgodnie z którą przedmiot sporu jest określony przez roszczenia stron. Takiemu sprzeciwowi można jednakże przeciwstawić w konkretnym przypadku względy dwojakiego rodzaju.

43. Po pierwsze, w kilku przypadkach Trybunał potwierdził, że jedyne ograniczenie uprawnienia do orzekania przyznanego sądowi unijnemu stanowi przedmiot roszczeń stron, nie zaś ich argumenty²⁶. W niniejszym przypadku nie ma wątpliwości, że Komisja wnosi o stwierdzenie nieważności zaskarżonego wyroku.

44. Po drugie, nie wydaje mi się, żeby słuszne było rozróżnianie stanowiska zajmowanego przez Trybunał w stosunku do orzeczeń Sądu od stanowiska, jakie zajmuje on niezmiennie i od samego początku jego istnienia wobec aktów administracyjnych. Również w stosunku do nich obowiązuje zasada, zgodnie z którą sąd unijny może stwierdzić nieważność jedynie w granicach, w jakich akt został przed nim zaskarżony, wskazując powody, które wpływają na jego niezgodność z prawem. Tym niemniej w orzecznictwie uznaje się, że niektóre uchybienia mogą zostać podniesione z urzędu (pod warunkiem, rzecz jasna, że zostało wniesione odwołanie oraz nie istnieją alternatywne środki służące do wszczęcia postępowania sądowego przed sądem unijnym).

26 — Wyrok z dnia 19 listopada 1998 r. w sprawie C-252/96 P Parlament przeciwko Gutiérrez de Quijano y Lloréns, Rec. s. I-7421, pkt 29–34; postanowienia Trybunału: z dnia 27 września 2004 r. w sprawie C-470/02 P UER przeciwko M6 i in., pkt 69; z dnia 13 czerwca 2006 r. w sprawie C-172/05 P Mancini przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-77, pkt 41.

45. Kończąc tę część wstępną mojej opinii, stwierdzam zatem, że Trybunał – w przypadku wniesienia odwołania od wyroku Sądu – może podnieść z urzędu takie uchybienie w uzasadnieniu, które uniemożliwia mu sprawowanie pełnej kontroli sądowej nad zaskarżonym wyrokiem²⁷. W konsekwencji moim zdaniem w niniejszej sprawie powinno się uchylić wyrok już na podstawie względów takiego rodzaju.

46. Mając powyższe na względzie, przejdę teraz do rozpatrzenia zarzutów podniesionych w odwołaniu przez Komisję.

IV — Odwołanie Komisji

47. Na poparcie swojego odwołania Komisja wskazała aż piętnaście zarzutów, spośród których wiele w rzeczywistości powtarza się bądź jest bardzo podobnych. Na potrzeby analizy podzieliłem zarzuty na dwie główne grupy: w pierwszej grupie omówię zarzuty związane z rolą beneficjenta pomocy, w drugiej zaś zarzuty związane z kontrolą, jaką przeprowadził Sąd co do wysokości kwoty pomocy zawartej w spornej decyzji.

27 — Zobacz także moją opinię z dnia 15 września 2009 r. w sprawie C-362/08 P Internationaler Hilfsfonds przeciwko Komisji, zawisłej przed Trybunałem, w szczególności pkt 90 i przypis 23.

A — Zarzuty związane z rolą beneficjenta pomocy

1. Uwagi wstępne

48. Cztery pierwsze zarzuty, na które powołuje się Komisja, dotyczą roli, jaką należy przyznać w zakresie postępowania kontrolnego w sprawie pomocy państwa beneficjentowi tej pomocy.

49. Jak już wyżej zauważyłem, niejasna jest funkcja, jaką pełni w kontekście zaskarżonego wyroku część odnosząca się do roli beneficjenta. W moim przekonaniu należy de facto uznać, że rozważania Sądu w odniesieniu do wniosków, do jakich doszedł następnie ten Sąd, stanowią wyłącznie obiter dicta. W istocie stwierdzenie nieważności orzeczone przez Sąd opiera się w danym przypadku na błędach popełnionych przez Komisję w wyliczeniu działki sprzedanej Scott przez władze francuskie. Ponadto istotne okoliczności zawarte w piśmie Scott odrzuconym przez Komisję zostały podjęte przez rząd francuski i załączone do akt²⁸.

50. W związku z tym zarzuty odnoszące się do roli beneficjenta powinny zostać uznane za bezskuteczne.

28 — Zaskarżony wyrok, pkt 128.

51. W każdym razie chciałbym przedstawić poniżej pewne uwagi w tej kwestii zarówno w odniesieniu do przypadku, gdyby Trybunał nie podzielił takiego stanowiska, jak i przypadku, gdyby – dzieląc je – zechciał przedstawić pewne wskazania w tym zakresie.

2. Uwagi ogólne o roli beneficjenta pomocy państwa

52. Problem roli, jaką należy przyznać beneficjentowi pomocy państwa, jest złożony i dyskusyjny. W tym zakresie utrwalonemu i ściślemu orzecznictwu Trybunału przeciwstawia się mniej jasne, nacechowane wahaniem i niepewnością orzecznictwo Sądu. Być może szczególny charakter tej sytuacji wyjaśnia w zaskarżonym wyroku nacisk Sądu w tej sprawie. Jest możliwe, że Sąd rozpatrujący sprawę w pierwszej instancji zwraca się do Trybunału w sposób dorozumiany z wnioskiem o ponowne rozważenie własnego orzecznictwa w tym zakresie. W mojej ocenie nie można wykluczyć, że w przyszłości Trybunał będzie musiał powrócić do własnych orzeczeń odnoszących się do roli beneficjenta pomocy. Ze względów, które postaram się przedstawić w dalszej kolejności, nie uważam jednak, że niniejsza sprawa jest po temu właściwą okazją.

53. Orzecznictwo Trybunału niezmiennie przypomina, że postępowanie kontrolne

w sprawie pomocy państwa zasadniczo przebiega pomiędzy Komisją i państwem członkowskim, przy czym żadna szczególna rola nie została w nim przypisana beneficjentowi pomocy²⁹. Państwo członkowskie w ramach tego postępowania ma rzeczywiste i pełne prawo do obrony, którego naruszenie może doprowadzić do stwierdzenia nieważności decyzji Komisji, jeżeli zostanie ustalone, że wobec braku takiej nieprawidłowości postępowanie mogło zakończyć się innym wynikiem³⁰.

54. Inna jest natomiast rola beneficjentów pomocy. Rozporządzenie nr 659/1999, które zasadniczo powtórzyło odnośne orzecznictwo Trybunału³¹, w istocie ogranicza się w art. 1 do umieszczenia beneficjenta pomocy w ogólnej kategorii „zainteresowanych stron”, które zgodnie z art. 6 ust. 1 mogą przedstawić uwagi po decyzji o formalnym wszczęciu postępowania wyjaśniającego, w terminie nieprzekraczającym zwykle jednego miesiąca. Nie przewidziano zatem dla beneficjenta pomocy żadnego dalszego prawa z zakresu prawa do obrony lub uczestnictwa w postępowaniu prowadzonym przez Komisję.

29 — Wyroki z dnia 24 września 2002 r. w sprawach połączonych C-74/00 P i C-75/00 P Falck i Acciaierie di Bolzano przeciwko Komisji, Rec. s. I-7869, pkt 81–83; ww. w przypisie 5 wyrok z dnia 6 października 2005 r. w sprawie Scott przeciwko Komisji, pkt 33. Zobacz także opinię przedstawioną przez rzecznika generalnego F.G. Jacobsa w ostatniej przytoczonej sprawie, pkt 67–69.

30 — Wyroki z dnia 10 lipca 1986 r. w sprawie 234/84 Belgia przeciwko Komisji, Rec. s. 2263, pkt 27–29; z dnia 14 lutego 1990 r. w sprawie C-301/87 Francja przeciwko Komisji, Rec. s. I-307, pkt 29, 30.

31 — Zobacz w szczególności motyw drugi rozporządzenia.

55. Nie ma wątpliwości, że takie ogólne stanowisko charakteryzuje się wyraźnym formalizmem, który w istocie spotkał się ze znaczną krytyką w doktrynie. W szczególności wymuszone i nie zawsze realistyczne jest wychozienie z założenia, zgodnie z którym interes państwa przyznającego pomoc oraz interes podmiotu otrzymującego ją są zbieżne, które wydaje się przesłanką takiej interpretacji postępowania w sprawie pomocy państwa. Z jednej strony jasne jest, że sytuacja państwa, od którego co najwyżej można zasądzić odzyskanie przyznanych pomocy, oraz przedsięwzięcia, które mogłoby w przypadku zwrotu pomocy narazić się nawet na upadłość, nie jest taka sama. Ponadto pomoc może zostać przyznana nie przez rząd państwa, lecz przez organy regionalne lub zdecentralizowane: w takim wypadku nie jest powiedziane, że interes rządu, który samodzielnie uczestniczy w postępowaniu, jest zbieżny z interesem instytucji lokalnej.

56. Właśnie wskutek ograniczeń tak rygorystycznego orzecznictwa Sąd wielokrotnie podejmował próbę poszerzenia zakresu ochrony przyznanej beneficjentom pomocy. Miało to miejsce na przykład w związku z obowiązkiem zapewnienia skuteczności prawa do bycia wysłuchanym przyznanego beneficjentowi pomocy (tak jak i wszystkim pozostałym zainteresowanym) przez rozporządzenie nr 659/99³² lub gdy uznawano prawo beneficjenta do podniesienia uchybienia

32 — Zobacz wyrok Sądu z dnia 22 lutego 2006 r. w sprawie T-34/02 *Le Levant* 001 i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-267, pkt 91–96; postanowienie prezesa Sądu Pierwszej Instancji z dnia 4 kwietnia 2002 r. w sprawie T-198/01 R *Technische Glaswerke Ilmenau* przeciwko Komisji, Rec. s. II-2153, pkt 85. Należy zresztą zauważyć, że w wyroku dotyczącym drugiej z tych spraw Sąd bardziej rygorystycznie przestrzegał klasycznego orzecznictwa: zob. wyrok Sądu z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie T-198/01 *Technische Glaswerke Ilmenau* przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2717, pkt 191–195.

polegającego na nieprzesłuchaniu zainteresowanego państwa członkowskiego przez Komisję³³.

57. Zaskarżony wyrok wpisuje się zatem w ten „postępowy” nurt orzecznictwa Sądu.

58. W odniesieniu do problemu roli, jaką należy przyznać beneficjentom pomocy, jestem przekonany, że można, a być może nawet należy uniknąć dychotomicznego podejścia, w którym przeciwstawia się bez możliwości syntezy dwie koncepcje radykalnie sprzeczne: koncepcję odmawiającą jakiegokolwiek roli beneficjentowi pomocy oraz koncepcję stawiającą go na jednakowym poziomie z zainteresowanym państwem członkowskim.

59. W szczególności wydaje mi się, że można odnaleźć kompromis między odmiennymi stanowiskami, odwołując się do zasady dobrej administracji.

60. Jak powszechnie wiadomo, zasada ta powstała jako twór orzecznictwa i dopiero

33 — Wyrok Sądu z dnia 6 marca 2003 r. w sprawach połączonych T-228/99 i T-233/99 *Westdeutsche Landesbank Girozentrale* i *Land Nordrhein-Westfalen* przeciwko Komisji, Rec. s. II-435, pkt 131–143. Przy tej okazji zresztą Sąd określił obowiązek wysłuchania zainteresowanego państwa jako istotny wymóg proceduralny, którego niedopełnienie może zostać podniesione z urzędu.

niedawno znalazła pewne ugruntowanie w art. 41 karty praw podstawowych. O ile zarysy zasady dobrej administracji pozostają w pewnej mierze wciąż nieokreślone, o tyle bez wątpienia należy ją uznawać za ogólną zasadę prawa unijnego³⁴.

61. W szczególności zasadę tą można wyodrębnić na podstawie różnych orzeczeń sądowych niezależnie od tego, czy jest przytaczana wprost, czy też nie. Tytułem przykładu, mam na myśli przypadki, w których administracja była zobowiązana w celu rozpatrzenia z urzędu w sposób „staranny i bezstronny” skargi do zbadania pewnych okoliczności niepodniesionych wprost przez skarżącego³⁵; przypadki, w których ustanowiono obowiązek wysłuchania podmiotu dotkniętego niekorzystnym postanowieniem, mimo iż takowe prawo do wysłuchania nie było przewidziane przez ustawodawstwo mające zastosowanie³⁶; mam wreszcie na myśli przypadki, w których został potwierdzony obowiązek Komisji starannego rozważenia wszystkich okoliczności przedstawionych jej w ramach danego postępowania³⁷.

34 — Zobacz na przykład wyrok z dnia 22 lutego 2005 r. w sprawie C-141/02 P Komisja przeciwko max.mobil, Zb.Orz. s. I-1283, pkt 72. Zobacz także wyroki z dnia 19 października 1983 r. w sprawie 179/82 Lucchini przeciwko Komisji, Rec. s. 3083, pkt 27; z dnia 31 marca 1992 r. w sprawie C-255/90 P Burban przeciwko Parlamentowi, Rec. s. I-2253.

35 — Wyżej wymieniony w przypisie 24 wyrok w sprawie Komisja przeciwko Sytraval i Brink's France, pkt 62.

36 — Wyrok z dnia 21 listopada 1991 r. w sprawie C-269/90 Technische Universität München, Rec. s. I-5469, pkt 23–25.

37 — Wyrok z dnia 22 października 1991 r. w sprawie C-16/90 Nölle, Rec. s. I-5163, pkt 13, 30–32.

62. Z kolei karta praw podstawowych wskazuje, że istotną treść zasady dobrej administracji stanowi prawo każdej osoby do bycia wysłuchanym, zanim zostaną podjęte indywidualne środki mogące negatywnie wpłynąć na jej sytuację, prawo dostępu do akt, obowiązek uzasadnienia decyzji. Nie jest to zresztą wyczerpujący wykaz, a o jego otwartym charakterze świadczy sformułowanie „prawo to obejmuje [w szczególności]”³⁸.

63. W kwestii pomocy państwa wydaje mi się, że mimo iż zasada dobrej administracji nie ustanawia obowiązku przyznania beneficjentowi pomocy formalnego statusu strony w postępowaniu kontrolnym pomocy, uniemożliwia ona jednocześnie Komisji pominąć w sposób stanowczy i bez jakiegokolwiek wyjątku okoliczności podniesionej przez samego beneficjenta po upływie terminu przyznanego zainteresowanym na przedstawienie uwag.

64. W istocie nie należy zapominać, że postępowanie kontrolne w sprawie pomocy państwa ma charakter administracyjny, a nie sądowy; ponadto beneficjent w takim postępowaniu zasadniczo pełni funkcję źródła informacji dla Komisji. Zatem o ile uwagi przekazane przez beneficjenta w wyznaczonym początkowo terminie *muszą* zostać uwzględnione i rozważone przez Komisję,

38 — Moje podkreślenie.

o tyle ewentualne uwagi przekazane przez beneficjenta lub jakikolwiek inny podmiot po terminie *mogą* być przedmiotem obowiązkowego rozpatrzenia przez administrację, pod warunkiem że wymaga tego zasada dobrej administracji. Dzieje się tak szczególnie, jeżeli dane informacje są rzeczywiście potrzebne administracji do wyjaśnienia lub uzupełnienia posiadanych przez nią informacji, a stan postępowania administracyjnego pozwala na uwzględnienie takich informacji, nie powodując opóźnień w podjęciu ostatecznej decyzji.

65. Administracja nie ma jednak obowiązku wypowiedzania się wprost na temat uwag przedstawionych przez beneficjenta (lub przez jakikolwiek inny podmiot) po upływie początkowo wyznaczonego terminu. Komisja nie musi zatem koniecznie wskazywać powodów, dla których zdecydowała się nie uwzględnić takich okoliczności.

66. Zgodnie z tymi uwagami również z punktu widzenia ochrony sądowej trzeba dokonać ważnego uściślenia: na tym, kto przekazał informacje, spoczywać będzie ciężar ewentualnego dowodu, że powinny one zostać uwzględnione przez administrację.

67. Mając powyższe na względzie, można wreszcie przejść do szczegółowego rozpatrzenia zarzutów odwołania.

3. W przedmiocie zarzutu pierwszego, dotyczącego odmowy Komisji włączenia do akt pisma Scott z dnia 24 grudnia 1999 r.

a) Argumenty stron

68. Komisja utrzymuje, że Sąd popełnił błąd co do prawa, gdy stwierdził, że pismo Scott z dnia 24 grudnia 1999 r. powinno być zostać przyjęte i załączone do akt administracyjnych. W szczególności Sąd nie wskazał normy prawnej, która miała zostać naruszona. Jedynie naruszenie istotnych wymogów proceduralnych zgodnie z art. 230 WE mogło stanowić podstawę stwierdzenia nieważności, lecz taki zarzut nie został podniesiony w skardze Scott, w związku z czym Sąd orzekł *ultra petita*. Ponadto i przede wszystkim Komisja nie naruszyła żadnego istotnego wymogu proceduralnego, jako że Scott była podmiotem trzecim wobec postępowania kontrolnego w sprawie pomocy państwa i nie miała żadnego prawa zgłaszania uwag na tak zaawansowanym etapie postępowania. Wreszcie Komisja zauważa, że w każdym razie uwagi wyrażone przez Scott w odrzuconym piśmie zostały podjęte przez Francję w kolejnym piśmie z dnia 21 lutego 2000 r. i jako takie weszły w skład akt.

69. Komisja zauważa, że wyrok Sądu mógłby mieć poważny wpływ na przestrzegania w utrwalaony sposób praktykę w dziedzinie pomocy państwa.

70. Scott utrzymuje, że Sąd nie ustanowił żadnego ogólnego obowiązku dla Komisji i przeprowadził szereg rozważań ściśle związanych ze sprawą i jej szczególnymi cechami. Fakt, że rozporządzenie nr 659/99 nie przewiduje innej roli dla beneficjenta pomocy niż możliwość przedstawienia uwag na początku postępowania administracyjnego, nie oznaczałby – jak z kolei uważa Komisja – że każde dalsze wystąpienie beneficjenta jest zabronione. W szczególności rozporządzenie nie mogłoby uniemożliwić zastosowania zasad ogólnych, które nakazują Komisji działać starannie i bezstronnie.

71. Département du Loiret przedstawia argumenty w istocie zbieżne z argumentami Scott.

b) Ocena

72. Komisja poświęciła najwięcej uwagi pierwszemu zarzutowi odwołania, którego dotyczy większość jej uwag. Oczywiście jest, że Komisja stara się sprzeciwić potwierdzeniu przez Trybunał orzecznictwa Sądu, które jest bardziej przychylnie wzmocnieniu roli beneficjenta w ramach postępowania kontrolnego w sprawie pomocy państwa.

73. Na podstawie moich powyższych rozważań dotyczących roli beneficjenta w ogólności można stwierdzić, że w przypadku gdy sam beneficjent przekaże Komisji niektóre dokumenty po upływie terminu przyznanego mu na zgłoszenie uwag, Komisja może zostać zobowiązana na podstawie zasady dobrej administracji do uwzględnienia treści przytoczonych dokumentów. Jest to możliwe pod warunkiem, że i) dokumenty te są rzeczywiście potrzebne do ewentualnego uzupełnienia wiedzy Komisji co do faktów, oraz że ii) etap, na którym znajduje się postępowanie, na to pozwala. Trzeba jednak rzeczywiście udowodnić przydatność rzeczonych dokumentów.

74. Sąd jednakże nie oparł się na takim rozumowaniu.

75. Sąd przede wszystkim słusznie ujął to zagadnienie nie jako kwestię naruszenia istotnego wymogu proceduralnego – jak twierdzi Komisja – lecz jako kwestię przestrzegania zasady dobrej administracji³⁹. Mając powyższe na względzie, Sąd powinien był jednak sprawdzić, czy w konkretnym przypadku treść pisma wносиła rozstrzygające elementy mogące wyjaśnić okoliczności faktyczne sprawy. W wypadku odpowiedzi twierdzącej na to pytanie mógł potwierdzić obowiązek Komisji uwzględnienia przekazanych informacji. Sąd zaś ograniczył się do ogólnego rozpatrzenia okoliczności przypadku,

39 — Zobacz zaskarżony wyrok, pkt 56.

zauważając, że utrudniały one ustalenie faktów, zwłaszcza ze względu na długi okres, jaki minął od domniemanego przyznania pomocy do postępowania przed Komisją. Na podstawie tak ogólnego stwierdzenia Sąd wyciągnął wnioszek, że pismo Scott powinno być zostać przyjęte przez Komisję i załączone do akt.

76. W moim mniemaniu nie można podzielać takiego rozumowania. Mimo iż zasada dobrej administracji może – jak widzieliśmy i jak również stwierdził Sąd – w niektórych przypadkach zobowiązywać Komisję do uwzględnienia dokumentów przesłanych po upływie terminu lub przez podmioty do tego nieupoważnione, zakłada ona wstępne ustalenie rzeczywistej przydatności informacji zawartych w takich dokumentach. Jednakże w części wyroku dotyczącej decyzji Komisji o nieprzyjęciu pisma Scott z dnia 24 grudnia 1999 r. Sąd nawet nie rozpatrzył treści pisma.

77. Należy zatem uwzględnić pierwszy zarzut odwołania podniesiony przez Komisję w części, w której twierdzi, że Sąd popełnił błąd co do prawa, stwierdzając obowiązek Komisji przyjęcia i załączenia do akt pisma przesłanego przez Scott w dniu 24 grudnia 1999 r.

4. W przedmiocie zarzutów odwołania drugiego, trzeciego i czwartego, opartych na podnoszonym obowiązku Komisji żądania dalszych informacji i/lub skorzystania z niezależnego rzeczoznawcy

78. Zarzuty drugi, trzeci i czwarty mogą być rozważone łącznie. W zarzutach tych Komisja sprzeciwia się ustaleniom Sądu, z których wynika, że powinna była – mając na uwadze niektóre okoliczności zawarte w szczególności w piśmie Scott z dnia 24 grudnia 1999 r. oraz w kolejnym piśmie władz francuskich z dnia 21 lutego 2000 r. – dokonać głębszej analizy i zdobyć dalsze informacje.

a) Argumenty stron

79. W zarzucie drugim Komisja kwestionuje ustalenia Sądu, z których wynika, że powinna była wezwać władze francuskie do przedstawienia dalszych informacji i uściśleń po tym, jak władze te – podobnie zresztą jak Scott w piśmie z dnia 24 grudnia 1999 r. – powoływały się na istnienie dwóch wycen: jednej zawartej w ekspertyzie biura rzeczoznawców Galtier, a drugiej wykonanej przez rewidenta aportów, obydwie wykazujące niższą wartość spornej działki niż wartość oszacowana przez Komisję⁴⁰.

40 — Zobacz zaskarżony wyrok, pkt 128.

80. Natomiast w zarzucie trzecim Komisja podważa ustalenia Sądu, z których wynika, że powinna była wezwać Scott do przedstawienia wyjaśnień na temat różnicy między kosztami przewidywanymi (80 mln FRF) a kosztami rzeczywistymi (140 mln FRF) robót budowlanych przeprowadzonych na omawianej działce na rzecz władz publicznych przed przekazaniem działki Scott. Według Sądu taka rozbieżność powinna była wzbudzić w Komisji podejrzenie, że koszty poniesione przez władze publiczne w celu przygotowania działki niekoniecznie odzwierciedlały jej wartość⁴¹.

81. Wreszcie w zarzucie czwartym Komisja podważa ustalenia Sądu dotyczące możliwości, jaką miała Komisja, sięgnięcia po niezależnego rzeczoznawcę w celu prawidłowego ustalenia wartości działki.

82. Także te zarzuty odwołania opierają się na przesłance, że Komisja – z proceduralnego punktu widzenia – nie miała żadnego obowiązku wzywania do przedstawienia dalszych informacji, w szczególności w stosunku do władz francuskich, którym już nakazała między innymi dostarczenie wszelkich informacji niezbędnych do ustalenia wartości działki⁴².

Komisja twierdzi zresztą, że w spornej decyzji zostały uwzględnione wyceny, do których odnosi się Sąd.

83. Scott podnosi z kolei, że Sąd nie stwierdził, iż Komisja dopuściła się naruszenia istotnych wymogów proceduralnych, w związku z czym zarzuty powinny zostać oddalone już nawet z tego względu. W każdym razie, według Scott, Sąd prawidłowo zbadał sytuację, jako że niektóre spostrzeżenia zawarte w piśmie z dnia 24 grudnia 1999 r., ujęte zresztą w sposób niepełny w piśmie władz francuskich z dnia 21 lutego 2000 r., powinny były skłonić Komisję do ponownego rozpatrzenia własnych wycen i zażądania nowych dokumentów.

b) Ocena

84. Drugi zarzut pokrywa się ściśle z pierwszym i uważam, że również zasługuje na uwzględnienie.

85. Należy zauważyć, że de facto Komisja również w tym przypadku opiera się, jak już podniesiono, na błędnej przesłance, to jest że Sąd stwierdził naruszenie istotnych wymogów proceduralnych. W rzeczywistości jak stwierdzono, jedynym punktem odniesienia Sądu w pierwszej instancji wydaje się zasada dobrej administracji.

41 — Zobacz zaskarżony wyrok, pkt 121.

42 — Zobacz zaskarżony wyrok, pkt 154.

86. Ponadto zarzuty Komisji, że uwzględniła ona w swojej decyzji wyceny wskazane w pismach z dnia 24 grudnia 1999 r. i lutego 2000 r., opierają się na mało solidnej podstawie. W decyzji wycenom tym poświęcono krótki i poparty nielicznymi argumentami fragment.

87. Problem tkwi jednak gdzie indziej. Zarówno pismo Scott, jak i pismo władz francuskich, przedłożone na bardzo zaawansowanym etapie postępowania, ograniczyły się do przytoczenia faktu istnienia wycen (wyceny władz podatkowych, wyceny biura rzeczoznawców Galtier, wyceny rewidenta apor-tów), które miały wskazywać na wartość działki niższą niż Komisja uważała, że jest w stanie ustalić na podstawie dowodów znajdujących się w jej posiadaniu. Nie załączono żadnych dalszych dokumentów, a jedynie zadeklarowano gotowość do dostarczenia Komisji powyższych wycen w razie potrzeby.

88. Nie wydaje mi się, żeby na podstawie zasady dobrej administracji Komisja była zobowiązana na takim etapie postępowania wezwać władze francuskie do przedstawienia dalszych, szczegółowych dokumentów. Należy bowiem przypomnieć, że Komisja skierowała wcześniej do wskazanych władz dwa wnioski o przedstawienie dokumentów,

z których jeden został sformułowany w sposób dość ogólny⁴³. Wówczas informacje wymienione w pismach z grudnia 1999 r. i lutego 2000 r. nie zostały przedstawione.

89. Podobnie, z tych samych względów, nie można uważać, że Komisja miała obowiązek uwzględnienia treści pisma wysłanego przez Scott w grudniu 1999 r. Gdyby uznać taki obowiązek, powstałoby ryzyko, że Komisja zostanie potencjalnie narażona na działania o odraczającym charakterze. Gdyby do pisma dołączono na przykład pełny tekst przywołanych w nim wycen działki, być może orzeczenie byłoby inne. Moim zdaniem nie można jednak rozszerzać zakresu zasady dobrej administracji, tak aby Komisja była zmuszona, bez żadnych ograniczeń czasowych, doprowadzić do uzupełnienia braków w przekazanych jej uwagach i dokumentach.

90. Odnosnie do zarzutu trzeciego zastosowanie znajdują te same uwagi, które przedstawiłem w odniesieniu do zarzutu drugiego. Komisja nie miała żadnego obowiązku wzywania Scott do przedstawienia dalszych informacji. Nie jest zresztą zrozumiałe, dlaczego miałyby ona żądać wyjaśnień od Scott na temat przekroczenia przewidzianych kosztów robót przygotowania działki, zważywszy na fakt, że koszty te zostały poniesione przez władze francuskie.

43 — Zobacz zaskarżony wyrok, pkt 152, 154.

91. Uważam zatem, że Sąd popełnił błąd co do prawa, stwierdzając, że Komisja powinna była wezwać władze francuskie lub Scott do przedstawienia dalszych informacji na temat wartości działki. Należy zatem uwzględnić zarzuty drugi i trzeci.

92. Wydaje mi się natomiast, że nie należy uwzględniać zarzutu czwartego dotyczącego podnoszonego obowiązku Komisji odwołania się do niezależnego rzeczoznawcy.

93. Istotnie w żadnym punkcie zaskarżonego wyroku Sąd nie stwierdził, że Komisja powinna była skorzystać z usług niezależnego rzeczoznawcy. Sąd po prostu przypomniał, że taka możliwość istnieje wśród środków, po jakie Komisja mogła sięgnąć w celu uzyskania dalszych informacji.

94. W związku z powyższym należy oddalić czwarty zarzut odwołania.

B — *W przedmiocie zarzutów dotyczących kontroli merytorycznej dokonanej przez Sąd*

1. W przedmiocie zarzutu szóstego, z którego wynika, że Sąd odmówił Komisji jakiegokolwiek zakresu swobodnego uznania.

95. Zarzut szósty prowadzi do rozpatrzenia drugiej podstawowej kwestii, jaka stała się przed Trybunałem w ramach niniejszego odwołania. Chodzi o kwestię zakresu kontroli, jaką sąd Unii może sprawować nad decyzjami podjętymi przez Komisję w przedmiocie pomocy państwa.

a) Argumenty stron

96. Komisja uważa, że Sąd popełnił błąd co do prawa, dokonując kontroli spornej decyzji w znaczeniu szerszym zakresie niż przysługujący mu zgodnie z prawem zakres kontroli. W szczególności Sąd zastąpił Komisję, odmawiając jej zakresu swobodnego uznania, jaki należy przyznać Komisji w danej dziedzinie. W odniesieniu do decyzji Komisji w przedmiocie pomocy państwa, sąd unijny powinien dokonać kontroli ograniczonej do uchybień wskazanych w art. 230 WE. Zresztą sąd ten nigdy nie dysponuje wszystkimi elementami (dokumentami itd.), jakimi posłużyła się Komisja w celu podjęcia swej decyzji: w związku z tym również z praktycznego punktu

widzenia niemożliwe jest, aby Sąd zastąpił ocenę dokonaną przez Komisję własną oceną.

97. Według Scott zarzut ten opiera się na błędnej analizie zaskarżonego wyroku. Sąd nie zastąpił oceny Komisji oceną własną, lecz jasno wskazał, zwłaszcza w pkt 100 zaskarżonego wyroku, że jego celem było jedynie sprawdzenie, czy Komisja uwzględniła z należytą starannością wszystkie elementy, jakimi dysponowała.

98. Analogiczne argumenty jak te, które wskazała Scott, zostały podniesione przez *département du Loiret*.

b) Ocena

99. Zarzut ten dotyczy granic kontroli sądowej decyzji Komisji w przedmiocie pomocy państwa. Orzecznictwo dotyczące tego przedmiotu dokonało pewnych ustaleń, które należy przypomnieć.

100. Przede wszystkim pojęcie pomocy państwa jest natury prawnej i powinno być

interpretowane na podstawie obiektywnych elementów. W związku z tym kontrola sądu unijnego jest z zasady pełna, jeżeli chodzi o zbadanie, czy dane środki stanowią pomoc państwa⁴⁴.

101. Komisji przysługuje szeroki zakres uznania w dwóch sytuacjach. Po pierwsze, w celu dokonania oceny zgodności pomocy ze wspólnym rynkiem zgodnie z art. 87 ust. 3 WE. W takich wypadkach kontrola sądowa powinna zostać ograniczona do sprawdzenia, czy decyzja Komisji nie jest obciążona oczywistym błędem lub czy nie doszło do nadużycia władzy⁴⁵.

102. Co więcej, Komisji przyznano szerszy zakres uznania, również w odniesieniu do istnienia pomocy (a zatem w sytuacji objętej zakresem zastosowania art. 87 ust. 1 WE), o ile podjęta decyzja wymagała złożonej oceny natury technicznej lub gospodarczej. W takich wypadkach kontrola sądowa oprócz sprawdzenia ewentualnego oczywistego błędu lub nadużycia władzy jest na ogół ograniczona do zbadania przestrzegania przepisów proceduralnych i przepisów odnoszących się do uzasadnienia, jak również prawidłowości

44 — Wyroki z dnia 16 maja 2000 r. w sprawie C-83/98 P *Francia przeciwko Ladbroke Racing i Komisji*, Rec. s. I-3271, pkt 25; z dnia 22 grudnia 2008 r. w sprawie C-487/06 P *British Aggregates przeciwko Komisji*, Zb.Orz. s. I-10505, pkt 111.

45 — Wyroki z dnia 6 września 2006 r. w sprawie C-88/03 *Portugalia przeciwko Komisji*, Zb.Orz. s. I-7115, pkt 99; z dnia 15 grudnia 2005 r. w sprawie C-66/02 *Włochy przeciwko Komisji*, Zb.Orz. s. I-10901, pkt 135; z dnia 12 grudnia 2002 r. w sprawie C-456/00 *Francia przeciwko Komisji*, Rec. s. I-11949, pkt 41; z dnia 7 marca 2002 r. w sprawie C-310/99 *Włochy przeciwko Komisji*, Rec. s. I-2289, pkt 46.

ustaleń faktycznych, na jakich Komisja oparła decyzję⁴⁶.

103. Oceniając decyzje Komisji w przedmiocie pomocy państwa, które wiążą się ze złożoną oceną gospodarczą, sąd unijny powinien zachować delikatną równowagę. Z jednej strony nie może on zastąpić oceny dokonanej przez Komisję własną oceną gospodarczą. Z drugiej zaś strony powinien skontrolować, jak Komisja zinterpretowała okoliczności natury gospodarczej, w szczególności sprawdzając, czy dane wykorzystane przez Komisję do oceny złożonej sytuacji rzeczywiście uzasadniają wnioski, do jakich doszła ta instytucja⁴⁷.

104. W niniejszym przypadku Komisja musiała spróbować ustalić cenę, jaką w 1987 r. zwykły podmiot gospodarczy mógłby otrzymać za sprzedaż działki przemysłowej. Jest zatem oczywiste – i strony są zgodne co do tego punktu – że wycena, której musiała dokonać Komisja, wiele lat po fakcie mogła

być jedynie przybliżona. Ponadto nie można moim zdaniem zaprzeczyć, że chodziło o operację wiążącą się ze złożoną wyceną gospodarczą. W związku z tym Sąd został wezwany do przeprowadzenia co do zasady pełnej kontroli, lecz w ramach której nie mógł zastąpić oceny dokonanej przez Komisję własną, niezależną oceną okoliczności gospodarczych.

105. Jednakże nie uważam, że w danym przypadku Sąd zastąpił ocenę dokonaną przez Komisję własną oceną.

106. Należy istotnie zauważyć, że w części zaskarżonego wyroku, w której Sąd rozpatrzył merytorycznie sporną decyzję, nie dokonał on niezależnej wyceny działki. Ograniczył się natomiast do stwierdzenia, że niektóre okoliczności wskazują na niedostatecznie szczegółowe rozpatrzenie sprawy przez Komisję, sugerując, że wartość działki mogła zostać błędnie określona. Sąd odniósł się w szczególności do wyboru, jakiego dokonała Komisja, to jest wyceny działki za pomocą metody opartej na kosztach, jak również do faktu, że Komisja nie przywiązała żadnej wagi do niektórych danych ujętych w aktach, zwłaszcza do wycen przytoczonych w ostatnich piśmiech wysłanych przez władze francuskie.

46 – Wyżej wymieniony w przypisie 44 wyrok w sprawie British Aggregates przeciwko Komisji, pkt 114; wyroki z dnia 8 maja 2003 r. w sprawach połączonych C-328/99 i C-399/00 Włochy i SIM 2 Multimedia przeciwko Komisji, Rec. s. I-4035, pkt 39; z dnia 29 lutego 1996 r. w sprawie C-56/93 Belgia przeciwko Komisji, Rec. s. I-723, pkt 11.

47 – Wymowny przykład takiego potencjalnego „dylematu” sądu unijnego dostrzegamy np. w wyroku z dnia 22 listopada 2007 r. w sprawie C-525/04 P Hiszpania przeciwko Lenzing, Zb.Orz. s. I-9947, pkt 56–58 i przytoczone tam orzecznictwo.

107. Należy zatem oddalić szósty zarzut.

władz francuskich stanowią w pełni środki dowodowe. Uznanie, że stwierdzenia te mają charakter środków dowodowych, nie oznacza naturalnie, że uznaje się je za prawdziwe: Sąd ograniczył się bowiem do zarzucenia, że na podstawie takich informacji Komisja nie uznała za niezbędne dalszego, bardziej szczegółowego zbadania problemu.

2. W przedmiocie zarzutu siódmego, z którego wynika, że Sąd zamiast na dowodach oparł się na przypuszczeniach

b) Ocena

a) Argumenty stron

108. W zarzucie siódmym Komisja utrzymuje, że nawet przy założeniu, że Sąd nie przekroczył granic kontroli sądowej – jak wskazuje się w zarzucie szóstym – popełnił jednakże błąd, opierając własne orzeczenie na zwykłych przypuszczeniach a nie na dowodach dostępnych w ramach postępowania. W szczególności Sąd miałby popełnić błąd, uznając, że Komisja powinna była uwzględnić wyceny wartości działki wymienione w piśmie Scott z grudnia 1999 r. oraz w kolejnym piśmie władz francuskich z lutego 2000 r.: pisma te rzeczywiście nie zawierały dowodów, lecz zwykłe, nieudowodnione stwierdzenia.

110. Przed rozważeniem zarzut siódmego należy przedstawić dwie uwagi.

111. Po pierwsze, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem decyzja Komisji powinna być oceniona przez sąd unijny pod kątem jej ważności na podstawie elementów, którymi mogła dysponować Komisja, gdy decyzja została podjęta⁴⁸.

109. Według Scott pogląd Komisji jest całkowicie błędny. W rzeczywistości stwierdzenia zawarte w pismach samej Scott oraz

48 — Zobacz na przykład wyroki z dnia 14 września 2004 r. w sprawie C-276/02 Hiszpania przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-8091, pkt 31; z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie C-277/00 Niemcy przeciwko Komisji, Rec. s. I-3925, pkt 39; z dnia 3 października 2002 r. w sprawie C-394/01 Francja przeciwko Komisji, Rec. s. I-8245, pkt 34; z dnia 26 września 1996 r. w sprawie C-241/94 Francja przeciwko Komisji, Rec. s. I-4551, pkt 33; z dnia 10 lipca 1986 r. w sprawie 234/84 Belgia przeciwko Komisji, Rec. s. 2263, pkt 16.

112. Po drugie, nie można zapomnieć, że odwołanie od wyroku w pierwszej instancji dotyczyć może jedynie kwestii prawnych zgodnie z ogólną zasadą ustanowioną w art. 58 statutu Trybunału. Z wyjątkiem zatem przypadków wypaczenia okoliczności faktycznych lub środków dowodowych Trybunał nie może ponownie rozpatrzyć oceny okoliczności faktycznych dokonanej przez Sąd⁴⁹.

113. Zarzut Komisji należy rozpatrzyć na podstawie tych jednoznacznych ustaleń. Należy zatem sprawdzić, czy po pierwsze, Sąd skontrolował decyzję Komisji, mając na uwadze elementy, którymi ona nie dysponowała w momencie podjęcia spornej decyzji. Natomiast po drugie, należy ustalić, czy Komisja nie zwraca się do Trybunału z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie oceny okoliczności faktycznych dokonanej przez Sąd.

114. Sąd zakwestionował decyzję Komisji zasadniczo na podstawie ocen dwójakiego rodzaju.

115. Po pierwsze, Sąd stwierdził, że w spornej decyzji istnieją pewne szczególne elementy, które poddają w wątpliwość jej prawidłowość i wiarygodność. W szczególności sama Komisja popełniła rzeczywiste błędy zarówno

w obliczeniach, zresztą na korzyść Scott, ponieważ ich korekta prowadziłaby do wyższej wyceny wartości działki niż wycena dokonana przez Komisję⁵⁰, jak i nieścisłości, które wynikały zwłaszcza z faktu, że w celu ustalenia ceny rynkowej działki w 1987 r. uwzględniała koszty poniesione w różnych okresach w związku z zakupem części działki⁵¹.

116. Po drugie, Sąd stwierdził, że alternatywne wyceny wartości działki, przytoczone w piśmie władz francuskich z dnia 21 lutego 2000 r., jak również fakt, że w 1998 r. Scott sprzedała tę samą działkę innej spółce za cenę o wiele niższą niż wartość przyjęta w decyzji, powinny być skłonić Komisję – zgodnie z zasadą, według której Komisja powinna rozpatrzyć okoliczności faktyczne z należytą starannością i w sposób bezstronny – do dalszego, bardziej szczegółowego zbadania zagadnienia wartości działki, na przykład wzywając Francję do przedstawienia treści przytoczonych przez nią ekspertyz lub sięgając po niezależnego rzeczoznawcę⁵².

117. Przystępując do rozpatrzenia zarzutu na podstawie dwóch wskazanych powyżej kwestii, Sąd nie zarzucił Komisji postępowania na podstawie elementów, którymi nie dysponowała ona w momencie podjęcia decyzji. Wszystkie zastrzeżenia podniesione przez Sąd dotyczyły, jak zauważono, nieścisłości, których dopuściła się Komisja, oraz

49 — Zobacz na przykład w przedmiocie pomocy państwa ww. w przypisie 47 wyrok w sprawie Hiszpania przeciwko Lenzing, pkt 54 i przytoczone tam orzecznictwo.

50 — Zaskarżony wyrok, pkt 110, 111.

51 — Zaskarżony wyrok, pkt 115.

52 — Zaskarżony wyrok, pkt 124–142.

niewystarczającej według Sądu wagi, jaką przywiązano do niektórych informacji zawartych zwłaszcza w piśmie władz francuskich z dnia 21 lutego 2000 r. Warto przypomnieć, że pismo to zostało załączone przez Komisję do akt administracyjnych.

podstawie ostatnich informacji przekazanych w szczególności przez władze francuskie.

118. Należy ponadto zbadać, czy w przedmiotowym zarzucie Komisja nie zwraca się do Trybunału z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie oceny ustaleń faktycznych Sądu. Orzecznictwo Trybunału prowadzi do udzielenia odpowiedzi przeczącej. W istocie Trybunał stwierdził już, że kwestię prawną, a więc objętą zakresem kontroli Trybunału w postępowaniu odwoławczym, stanowi ustalenie, czy Sąd na podstawie niektórych ustaleń faktycznych wydał prawidłowe orzeczenie w przedmiocie zaistnienia naruszenia obowiązku staranności i obowiązku uzasadnienia⁵³.

120. Należy mieć w istocie na uwadze, że Sąd zasadniczo zarzucił Komisji nieprzeprowadzenie nowych czynności wyjaśniających po otrzymaniu informacji o wartości działki, wynikających z wycen dokonanych przez biuro rzeczoznawców Galtier oraz rewidenta apor-tów. Jak już zaznaczyłem wcześniej, pismo władz francuskich, jak i zresztą pismo wysła-ne w grudniu 1999 r. przez Scott, ograniczyło się do wskazania istnienia takich wycen oraz ich wyników. Jednakże dokładna treść wspo-mnianych wycen nie została przytoczona.

121. Zauważyłem już wcześniej, że w tej sytuacji tak niejasne informacje nie mogły wystarczyć do zobowiązania Komisji na pod-stawie zasady dobrej administracji, aby ta uwzględniła pismo Scott. Podobnie i z tych samych względów nie można uważać, że Komisja powinna na podstawie treści pisma władz francuskich z lutego 2000 r. powrócić do etapu postępowania wyjaśniającego, które zmierzało już do zakończenia.

119. Uważam, że w niniejszym przypadku Sąd, jak utrzymuje Komisja, popełnił błąd co do prawa, stwierdzając, że Komisja powinna była ponownie rozpatrzyć własną ocenę doty-czącą istnienia i wysokości kwoty pomocy na

122. Jak już wcześniej zauważyłem, sytuacja mogła być inna, gdyby władze francuskie przedstawiły mocniejsze dowody na poparcie takich wycen: jeżeli zwłaszcza załączyłyby te wyceny w całości, co powinno być względnie

53 — Wyrok z dnia 6 listopada 2008 r. w sprawie C-405/07 Niderlandy przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-8301, pkt 44 i przyto-czone tam orzecznictwo.

proste, jeśli uwzględnimy fakt, iż wycena powierzona biurowi rzeczoznawców Galtier została zlecona bezpośrednio przez Scotta.

3. W przedmiocie zarzutu ósmego, dotyczącego odwrócenia ciężaru dowodu

a) Argumenty stron

123. Tak się jednak nie stało, a narzucanie Komisji obowiązku bardziej szczegółowego zbadania na danym etapie postępowania wiązałoby się z ryzykiem podejmowania działań odraczających w toku postępowania kontrolnego pomocy państwa.

126. Komisja uważa, że Sąd odwrócił ciężar dowodu, nakładając na nią obowiązek zebrania środków dowodowych nieprzedstawionych przez strony, na których zgodnie z badanym zarzutem powinien spoczywać obowiązek przedstawienia środków dowodowych niezbędnych do ewentualnego sformułowania decyzji o innej treści.

124. Innymi słowy w szczególnych okolicznościach niniejszego przypadku Komisja mogła zgodnie z prawem zakończyć własne postępowanie wyjaśniające i podjąć decyzję na podstawie elementów znajdujących się w jej posiadaniu. Podobnie Sąd powinien ocenić decyzję na podstawie elementów, którymi mogła dysponować Komisja w momencie jej podjęcia. Zarzut siódmy Komisji zasługuje zatem na uwzględnienie i sam w sobie uzasadnia uchylene zaskarżonego wyroku.

127. Scott twierdzi, że Komisja opacznie zrozumiała zaskarżony wyrok, jako że Sąd po prostu ocenił okoliczności faktyczne i wskazał, że Komisja nie przestrzegała spoczywającego na niej obowiązku staranności.

b) Ocena

125. Kwestią zastosowania przez Komisję metody opartej na kosztach, jak również kwestią błędu wskazanego w pkt 109 i 110 zaskarżonego wyroku zajmę się bardziej szczegółowo przy okazji analizy kolejnych zarzutów podniesionych przez Komisję.

128. Zarzut jest bezzasadny i opiera się na błędnej interpretacji zaskarżonego wyroku.

129. Nie wdając się w rozważanie kwestii związanej z ciężarem dowodu w postępowaniu w przedmiocie pomocy państwa, należy w istocie zauważyć, że Sąd nie narzucił Komisji obowiązku zebrania środków

dowodowych na poparcie stanowiska zajmowanego przez Scott i przez władze francuskie. Sąd natomiast ograniczył się, jak zauważono, do stwierdzenia, że całość środków dowodowych, jakimi dysponowała Komisja, nie mogła uzasadniać decyzji, która została podjęta.

130. Innymi słowy, Sąd nie obciążył Komisji żadnym obowiązkiem dowodowym. Sąd stwierdził natomiast, że *na podstawie przedstawionych Komisji środków dowodowych* powinna ona rozszerzyć zakres postępowania wyjaśniającego zgodnie z zasadą dobrej administracji.

131. Uważam zatem, że należy oddalić ósmy zarzut odwołania podniesiony przez Komisję.

4. W przedmiocie zarzutów dziewiątego i dwunastego, dotyczących zgodności z prawem zastosowania przez Komisję metody opartej na kosztach

a) Argumenty stron

132. W zarzutach dziewiątym i dwunastym Komisja kwestionuje dwa różne aspekty zastrzeżonego wyroku.

133. Po pierwsze, Sąd popełnił błąd, kwestionując zastosowanie przez Komisję metody opartej na kosztach w celu obliczenia wysokości pomocy. Według Komisji jest wprost przeciwnie, brak wyceny działki w momencie przyznania pomocy uprawniał i logicznie uzasadniał zastosowanie metody opartej na kosztach, która odnosi się do wydatków rzeczywiście poniesionych przez władze publiczne z tytułu pomocy. Prawdą jest, że cena rynkowa danego dobra niekoniecznie odpowiada cenie, jaką za nie zapłacono, jednakże należy uwzględnić, że w niniejszym przypadku działka będąca przedmiotem pomocy została przygotowana „na miarę”, według określonych wymagań Scott, przez co mniej ważna jest cena, jaką można było otrzymać za taką działkę na wolnym rynku.

134. Po drugie, Komisja kwestionuje ustalenia Sądu dotyczące możliwości i celowości odniesienia się do ceny sprzedaży działki w 1998 r. w celu ustalenia wysokości pomocy. Mimo iż cena taka odpowiadałaby cenie, jaką można było wówczas osiągnąć na rynku, nie stanowiłaby żadnej wskazówki dotyczącej wartości pomocy przyznanej jedenaście lat wcześniej. Z jednej strony branża papieru do użytku domowego w 1987 r. rzeczywiście była w pełnym rozkwicie, natomiast w 1998 r. znajdowała się w poważnym kryzysie, przez co zmniejszyła się wartość działki i zakładu. Z drugiej strony wszystkie dobra mają tendencję do utraty wartości z upływem czasu, jest zatem normalne, że po upływie jedenastu lat zmniejszyła się również wartość przedmiotu pomocy przyznanej Scott.

135. Według Scott zarzut Komisji opiera się na błędnej analizie zaskarżonego wyroku. W istocie Sąd nie odmówił Komisji możliwości zastosowania metody opartej na kosztach w celu ustalenia wysokości pomocy. Po prostu w niniejszym przypadku Sąd stwierdził, że fakt, iż Komisja nie rozpatrzyła szczegółowo możliwości i celowości wykorzystania kwoty sprzedaży z 1998 r. w celu ustalenia wysokości pomocy, stanowił naruszenie obowiązku staranności spoczywającego na Komisji.

należytych wniosków na podstawie danych zawartych w ostatnim piśmie Scott i piśmie władz francuskich (kwestii tych dotyczy zarzut siódmy, który już wcześniej omówiłem). Omawiany teraz zarzut kwestionuje natomiast bardziej ogólne ustalenia Sądu, z których wynika, że Komisja powinna była wycenić wysokość pomocy, stosując bardziej wiarygodne metody niż metoda opierająca się na kosztach poniesionych przez władze publiczne.

136. Département du Loiret wysuwa argumenty zbliżone do argumentów Scott i dodaje jednocześnie, że rozumowanie Komisji obarczone jest zasadniczą niespójnością. Jeżeli rzeczywiście, jak utrzymuje Komisja, wartość rynkowa dobra w 1998 r. nie jest istotna dla ustalenia wysokości pomocy w 1987 r., podobnie nie miałoby sensu – a tak uczyniła Komisja – ustalenie tej wysokości na podstawie średniej ceny zakupu działki w trzech częściach, w trzech różnych okresach: w 1975 r., w 1984 r. oraz w 1987 r.

138. Należy zauważyć, że jak stwierdził sam Sąd, w celu ustalenia, czy sprzedaż działki pomiędzy władzami publicznymi a podmiotem prywatnym stanowi pomoc państwa, trzeba odnieść się do zasady prywatnego inwestora działającego w warunkach gospodarki rynkowej⁵⁴. Należy zatem ustalić, czy cena zapłacona przez domniemanego beneficjenta pomocy, w niniejszym przypadku przez Scott, byłaby równa cenie, jaka prawdopodobnie zostałaby zapłacona, gdyby sprzedającym grunt nie była władza publiczna, lecz podmiot prywatny.

b) Ocena

137. Dziewiąty zarzut Komisji, tak jak i zarzut dwunasty, który w dużej części się z nim pokrywa, kwestionuje fakt, że Sąd uznał za nieprecyzyjne wyceny Komisji dotyczące wartości działki sprzedanej Scott w 1987 r. Zarzut nie dotyczy uwag Sądu odnośnie do konieczności wyciągnięcia przez Komisję

139. Ogólnie rzecz ujmując, ocena na podstawie kryterium prywatnego inwestora działającego w warunkach gospodarki rynkowej stanowi złożoną oceną gospodarczą, w której

54 — Zobacz zaskarżony wyrok, pkt 105.

należy przyznać Komisji szeroki zakres uznania⁵⁵. W związku z tym, jak wcześniej zauważyłem, chodzi o dziedzinę, w której kontrola sądowa jest zasadniczo ograniczona do sprawdzenia ewentualnych oczywistych błędów lub nadużycia władzy, jak również sprawdzenia, czy przestrzegano wymogów proceduralnych i poprawności ustaleń faktycznych, na których oparta została zaskarżona decyzja administracyjna⁵⁶.

140. Uważam, że w niniejszej sprawie w stosunku do decyzji Komisji Sąd przekroczył przysługujący mu zakres kontroli. Należy w istocie przypomnieć, że w okresie przyznania pomocy władze francuskie nie wykonały żadnej niezależnej wyceny działki ani też nie uzależniły jej sprzedaży od postępowania przetargowego, w którym można było ustalić cenę, jaką byli gotowi zapłacić potencjalni nabywcy. Ponadto również w toku postępowania kontrolnego w przedmiocie istnienia pomocy zachowanie władz francuskich i domniemanego beneficjenta charakteryzowała, jak zauważyła Komisja i jak ustalił sam Sąd, niewielka skłonność do współpracy i tendencja do przedstawiania środków dowodowych raczej za pomocą sugestii a nie konkretnych

ostatnim etapie postępowania, gdy zbliżano się już do podjęcia ostatecznej decyzji.

141. Rzeczywiście jest możliwe, że w konkretnym przypadku wycena wartości działki dokonana przez Komisję w zaskarżonej decyzji nie była całkowicie precyzyjna, co przyznała zresztą sama Komisja. Faktem pozostaje jednak, że nie wykazano żadnego oczywistego błędu Komisji oraz że uwagi Sądu, dalekie od wskazywania zaistnienia podobnego błędu lub porównywalnego naruszenia przepisów przez Komisję, ograniczyły się do wskazania niektórych błędów, które mimo iż zostały potwierdzone, nie umożliwiają stwierdzenia nieważności spornej decyzji. Odnoszę się w szczególności do błędu w obliczeniach wskazanego w pkt 110, 111 zaskarżonego wyroku: chodzi zresztą o błąd na korzyść Scott, korekta którego mogła nawet prowadzić do przyjęcia jeszcze wyższej wartości sprzedanej działki (a co za tym idzie, wysokości pomocy). Fakt, że taki błąd nie może sam w sobie uzasadniać stwierdzenia nieważności, nie oznacza naturalnie, że Sąd nie może go mieć na uwadze, jak zostanie wykazane w ramach mojej analizy dziesiątego zarzutu odwołania.

142. Uważam zatem, że należy również uwzględnić dziewiąty i dwunasty zarzut odwołania oraz że Trybunał powinien w związku z tym uchylić zaskarżony wyrok.

55 — Wyżej wymieniony w przypisie 46 wyrok w sprawie *Włochy i SIM 2 Multimedia przeciwko Komisji*, pkt 38, 39; ww. w przypisie 46 wyrok w sprawie *Belgia przeciwko Komisji*, pkt 10, 11. Zobacz także opinię rzecznika generalnego F.G. Jacoba z dnia 27 października 2005 r. w sprawie C-222/04 *Cassa di Risparmio di Firenze i in.* (wyrok z dnia 10 stycznia 2006 r.), *Zb.Orz.* s. I-289, pkt 109 i przypis 35 w opinii.

56 — Zobacz pkt 102 powyżej.

5. W przedmiocie zarzutów dziesiątego, trzynastego i czternastego, dotyczących wysokości pomocy oszacowanej przez Komisję

przywołanych przez Scott i przez władze francuskie.

a) Argumenty stron

143. W zarzucie dziesiątym Komisja wskazuje niektóre szczególne aspekty zaskarżonego wyroku, które są także powiązane z zastosowaniem metody opartej na kosztach w celu ustalenia wysokości pomocy. W szczególności Komisja podnosi, że wartość, jaką zastosowała ona do wyceny działki, wynosząca niewiele ponad 70 mln FFR, jest w każdym razie mniejsza niż kwota 80 mln FFR, jaka została wskazana we wstępnym porozumieniu zawartym pomiędzy Scott a władzami francuskimi w 1987 r. w odniesieniu do robót, które władze publiczne przeprowadziły na samej działce, Komisja uważa ponadto, że Sąd niesłusznie stwierdził, że może uznać możliwy błąd w obliczeniach na korzyść Scott, wskazany w pkt 109–111 zaskarżonego wyroku, za dowód na poparcie stwierdzenia nieważności sprornej decyzji.

145. Analogicznie do zarzutu trzynastego również w zarzucie czternastym ponownie wysuwane są argumenty podniesione w wielu innych zarzutach dotyczących zakresu uznania Komisji w celu ustalenia wysokości pomocy.

146. Scott uważa, że już odpowiedziała na argumenty Komisji w ramach poprzednich zarzutów, i ponownie stwierdza, że w każdym razie podstawa zaskarżonego wyroku opiera się na fakcie, że Komisja nie zachowała należytej staranności: dlatego też różnorakie argumenty uwzględnione przez Sąd należy rozumieć nie jako niezależne przyczyny stwierdzenia nieważności, lecz jako oznaki braku staranności.

b) Ocena

144. Zarzut trzynasty powtarza argumenty podobne do tych, które zostały wysunięte w zarzucie dziesiątym i w kilku innych zarzutach, stwierdzając raz jeszcze, że wycena wartości działki dokonana przez Komisję była tak ostrożna, że okazuje się rzeczywiście zgodna z ustaleniami zawartymi w dokumentach

147. Odnosnie do pierwszej części zarzutu dziesiątego zgodnie z moimi uwagami do poprzednich zarzutów uważam, że należy uwzględnić argumenty Komisji. Również w tym przypadku mamy do czynienia z szeregiem uwag Sądu, które doprowadziły do stwierdzenia nieważności decyzji zawierającej stosunkowo złożone wyceny gospodarcze,

mimo iż sam Sąd nie stwierdził w konkretnym przypadku zaistnienia w rozumowaniu Komisji jakiegokolwiek oczywistego błędu lub naruszenia norm proceduralnych.

zarzutach. Nie wydaje mi się zatem, że zasługują na szczegółową analizę ani tym bardziej na uwzględnienie. Różne części omawianych zarzutów zostały już rozpatrzone przy okazji zarzutów, w których przedstawiono argumenty po raz pierwszy.

148. Nie można natomiast uwzględnić argumentów Komisji dotyczących wykorzystania przez Sąd błędu w obliczeniach popełnionego przez Komisję na korzyść Scott, czyli strony skarżącej. Należy w istocie zauważyć, że jak wskazuje prawidłowo Scott, ustalenie to nie zostało wykorzystane przez Sąd, aby stwierdzić bezpośrednio nieważność decyzji, lecz jako oznaka naruszenia przez Komisję spoczywającego na niej obowiązku staranności. O ile, jak wyżej zauważyłem, nie podzielał wniosku, do jakiego doszedł Sąd, że Komisja nie zachowała dostatecznej staranności, przeprowadzając postępowanie wyjaśniające w sprawie, o tyle faktem pozostaje, że nie można zarzucać Sądowi, iż wykorzystał błąd w obliczeniach na korzyść Scott jako jeden z dowodów, na jakich oparł własną ocenę.

150. Odnośnie do uwag przedstawionych przez Komisję w zarzucie trzynastym w celu wykazania, że dokonana przez nią wycena wartości działki była ostrożna i racjonalna, należy je uznać – w zakresie w jakim nie kwestionują oceny ustaleń faktycznych dokonanej przez Sąd – za zwykle argumenty na poparcie tezy, wysuniętej już w zarzucie siódmym, że Sąd naruszył przysługujące mu granice kontroli sądowej. Zauważyłem już wcześniej, że teza ta zasługuje na uwzględnienie, nie ma zatem potrzeby powracać do tej kwestii.

149. Jak już wcześniej zauważyłem, zarzuty trzynasty i czternasty ograniczają się do ponownego wysunięcia w dość niejasny sposób uwag i argumentów podniesionych w innych

151. W związku z tym należy uwzględnić pierwszą część zarzutu dziesiątego, natomiast oddalić jego drugą część. Należy oddalić również zarzuty trzynasty i czternasty.

6. W przedmiocie zarzutu jedenastego, dotyczącego wartości dowodowej uchwały rady miasta Orleanu

nie wszystkie przytaczane przez nią fragmenty można odnaleźć w uchwale rady miasta Orleanu będącej w posiadaniu Trybunału, a odnośne numery stron wskazane w piśmie Komisji są niejasne⁵⁷.

a) Argumenty stron

152. Komisja uważa, że Sąd niesłusznie stwierdził, że w celu dokonania wyceny działki sprzedanej Scott przywiązywała ona nadmierną wagę do wartości działki określonej przez radę miasta Orleanu w maju 1994 r. Informacja ta była natomiast bardzo wiarygodna, a Komisja prawidłowo użyła jej w celu obliczenia wartości pomocy.

153. Scott twierdzi, że nie zna dokumentu, do którego odnosi się Komisja. W protokole z posiedzenia rady miasta Orleanu z dnia 27 stycznia 1994 r., będącym w jej posiadaniu, rzeczywiście nie ma śladu fragmentów przytoczonych przez Komisję w jej odwołaniu.

155. Pomijając liczne nieścisłości, cechujące zresztą wszystkie pisma stron w niniejszej sprawie, pozostaje istota zarzutu Komisji.

156. W 1994 r. rada miasta Orleanu, podsumowując sprawę, w momencie gdy jeszcze nie zostało wszczęte postępowanie kontrolne dotyczące pomocy państwa, wskazała „wartość początkową” działki równą 10,9 mln FRE, dodatkowo precyzując, że była to bardzo ostrożna wycena.

157. Komisja użyła tej wskazówki jako środka do obliczenia ewentualnej pomocy państwa dla Scott, popełniając zresztą, jak wskazał Sąd w pkt 109–111 zaskarżonego wyroku, błąd w interpretacji, który doprowadził ją

b) Ocena

154. Nie ulega wątpliwości, że podczas przygotowania omawianego zarzutu Komisja popełniła pewne błędy redakcyjne. Rzeczywiście

57 — Komisja złożyła we wrześniu 2007 r. dokument, do którego odnosi się we własnym odwołaniu równocześnie z wnioskiem o zezwolenie na przedstawienie repliki. Chodzi o urzędowy zapis debaty towarzyszącej przyjęciu uchwały rady miasta w maju 1994 r. Niepotrzebne jest jednak rozważanie problemu dopuszczalności takiego dokumentu, ponieważ jest on zupełnie uboczny w stosunku do decyzji podjętej przez radę miasta, która została złożona przez Komisję w Sądzie.

później do zmniejszenia kosztu metra kwadratowego z korzyścią dla samej Scott.

158. Sąd stwierdził, że Komisja nie mogła zawierzyć takiej wielkości, jako że pkt 2.2 uchwały rady miasta, w którym wskazana jest ta wycena, stanowi „bardzo zwięzłe i pozbawione szczegółów podsumowanie”⁵⁸. Sąd dodał, że nie znając sposobu, w jaki francuskie władze publiczne nabyły grunt, nie można wykluczyć, że był on przedmiotem wywłaszczenia i że wobec tego wskazana wartość jest wyższa niż wartość rynkowa.

159. Wydaje mi się, że rozumowanie Sądu jest błędne, a zarzut Komisji zasługuje na uwzględnienie.

160. W ramach oceny w przedmiocie istnienia pomocy, jak widzieliśmy, Komisja musiała odtworzyć po wielu latach wartość działki, stosując kryterium prywatnego inwestora działającego w warunkach gospodarki rynkowej w celu ustalenia ewentualnego zaistnienia pomocy. Pomijając nawet omówiony już temat zakresu uznania, jaki należy przyznać Komisji w podobnych okolicznościach, uważam, że zachowanie tej instytucji było w rozpatrywanym przypadku całkowicie prawidłowe. W sytuacji takiej jak ta właśnie opisana

rzeczywiście wydaje mi się, że zastosowanie wyceny wartości działki i) dokonanej przez jedną z władz publicznych zaangażowanych w operację i ii) przedstawionej w dokumencie urzędowym stanowi metodologicznie prawidłowy wybór.

161. Bezasadne wydaje mi się zastrzeżenie Sądu, że wskazana wartość może być niewiarygodna, jeżeli władze publiczne uzyskałyby grunty, sięgając po instrument wywłaszczenia. Podstawowe założenie Sądu w tym względzie jest takie, że nabycie poprzez wywłaszczenie może być bardziej kosztowne niż nabycie w normalnych warunkach rynkowych, gdyż wiąże się z wypłatą szczególnych odszkodowań na rzecz właścicieli.

162. Należy w tym względzie zauważyć, że z jednej strony instrument, jakim jest wywłaszczenie, ma na celu przedłożenie interesu publicznego nad interesem prywatnym i jest mało prawdopodobne, że może przewidywać zapłatę na rzecz właściciela kwot znacząco wyższych niż wartość rynkowa wywłaszczanego dobra. Łatwiej raczej o sytuację odwrotną.

163. Z drugiej strony jednak – i wydaje mi się, że jest to punkt zasadniczy – rada miasta Orleanu nie wskazała *kosztu* działki, lecz oszacowanie jego *wartości*. Ponadto nie można zapominać, że takie oszacowanie było tylko

⁵⁸ — Zaskarżony wyrok, pkt 118.

jednym z elementów, które łącznie wpłynęły na ostateczną decyzję Komisji o pomocy. C — *Inne zarzuty*

164. Podsumowując, należy stwierdzić, że również jedenasty zarzut Komisji jest zasadny i zasługuje na uwzględnienie.

1. W przedmiocie zarzutu piątego, z którego wynika, że Sąd orzekł na podstawie okoliczności niewskazanych przez Scott

7. W przedmiocie piętnastego zarzutu odwołania, dotyczącego wypaczenia okoliczności faktycznych i dowodów przez Sąd

165. W zarzucie piętnastym Komisja uważa, że Sąd wypaczył okoliczności faktyczne sprawy.

a) Argumenty stron

166. W rzeczywistości zarzut ogranicza się do zaledwie sześciu linijek tekstu i nie zawiera żadnej dalszej okoliczności w stosunku do tych, które zostały przedstawione w innych zarzutach odwołania.

168. Komisja uważa, że Sąd popełnił błąd co do prawa, zgadzając się na uwzględnienie⁶⁰ „alternatywnych” wycen działki, mimo iż Scott nie przywołała ich szczególnie w swojej skardze.

167. Oczywiście jest, że zarzut sformułowany w taki sposób nie może zostać uwzględniony, ponieważ brakuje w nim jakiegokolwiek argumentu na poparcie. Tym bardziej że zaistnienie wypaczenia musi zostać udowodnione przez wnoszącego odwołanie w sposób bardzo szczegółowy oraz powinno wskazywać precyzyjnie okoliczności wypaczone i wykazać błędy w ocenie popełnione przez Sąd⁵⁹.

169. Według Scott nie został popełniony żaden błąd, jako że jej skarga kwestionowała ustaloną wysokość kwoty pomocy i odnosiła się w szczególności do pisma z dnia 24 grudnia 1999 r., które opierało się obszernie na takich alternatywnych wycenach wartości działki.

59 — Wyrok z dnia 7 stycznia 2004 r. w sprawach połączonych C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-123, pkt 50; postanowienie z dnia 16 grudnia 2004 r. w sprawie C-222/03 P APOL i AIPO przeciwko Komisji, pkt 40.

60 — Zobacz zaskarżony wyrok, pkt 130, 131.

b) Ocena

przeciwstawiając ją wycenie dokonanej przez francuskie władze podatkowe i przywołując pismo z dnia 24 grudnia 1999 r., które według Scott, Komisja błędnie odrzuciła⁶¹.

170. Zarzut wysunięty przez Komisję nie może zostać uwzględniony.

172. Zatem wobec takich zarzutów dotyczących spornej decyzji oraz wobec złożenia w postępowaniu pisma zawierającego odwołania do „alternatywnych” wycen działki Sąd mógł słusznie uznać, że jest uprawniony do wykonania kontroli dotyczącej wartości działki na podstawie przedstawionych mu informacji.

171. Skarga wniesiona przez Scott do Sądu zawierała określone zarzuty wobec wyceny działki dokonanej przez Komisję,

V — Wnioski

173. Podsumowując, proponuję zatem, aby Trybunał stwierdził z urzędu, że skarżony wyrok jest w istotnym stopniu niespójny, i uchylił go. Ponadto proponuję

61 — Zobacz pismo złożone przez spółkę Scott w Sądzie Pierwszej Instancji, pkt 9.3, 9.4.

uwzględnienie siódmego, dziewiątego, dziesiątego (w zakresie ograniczonym do pierwszej części), jedenastego i dwunastego zarzutu Komisji oraz w związku z tym uchylenie wyroku w całości. Co więcej uważam, że na uwzględnienie zasługują również zarzuty: pierwszy, drugi i trzeci.

174. Ze względu na to, że Sąd ograniczył się do rozpatrzenia tylko jednego z czterech zarzutów podniesionych przez Scott w skardze, stan postępowania nie pozwala Trybunałowi na wydanie ostatecznego rozstrzygnięcia w sporze. Sprawę należy zatem przekazać do Sądu.

175. Podsumowując, proponuję, aby Trybunał:

- uchylił zaskarżony wyrok;
- przekazał sprawę do rozpatrzenia przed Sądem;
- orzekł, że rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów nastąpi w orzeczeniu kończącym postępowanie.